

Марія МЕДВЕДЬ,
кандидат філологічних наук,
директор Наукової бібліотеки
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

МУЗЕЙ-КОЛЕКЦІЯ ОЛЕНИ РУДЛОВЧАК

Майже чотири роки тому, 30 вересня 2015 року, з нагоди 70-річчя з часу заснування Ужгородського університету Наукова бібліотека університету готувалася до відкриття музею-колекції Олени Рудловчак. Були запрошені поважні гості, серед яких – генеральний консул Словаччини в Україні Янка Буріянова, донька Олени Рудловчак Марія Дуфкова-Рудловчак та професор, академік Національної Академії наук України Микола Іванович Мушинка. Саме високошанований в Україні та за кордоном учений, найвидатніший україніст Словаччини і став рушійною силою справи, яка з його ініціативи та за його допомоги змогла втілитися в життя. До бібліотечного фонду університетської книгозбірні надійшов безцінний дар: книги та архів наукової спадщини видатного карпатознавця з Пряшева Олени Рудловчак. Передував цій події лист, який отримано у вересні 2013 року Ужгородським національним університетом зі Словаччини від професора Миколи Мушинки. У листі вчений повідомляв про рішення єдиної спадкоємиці, доньки Олени Рудловчак, пані Марії Дуфкової, виконуючи бажання своєї матері, подарувати університету як українській освітній установі бібліотеку та архів, які належали її матері, «бо хочу, щоб книги та наукові напрацювання продовжили служити науковцям та студентам для подальших досліджень» [2].

Свого часу, на схилі літ, на запитання Олені Рудловчак: «Чого б Ви ще хотіли досягти у своїй роботі?» вона відповіла: «Коли б сили були, хотілось би хоча б найцінніші архівні матеріали, що лежать в мене, обробити й опублікувати. Але це все лише мрія, реальних підстав для неї немає» [2].

Ця мрія стала заповітом вченої, на виконання якого всі свої сили спрямував Микола Іванович Мушинка. Саме він самовіддано проникся ідеєю збагатити культуру Закарпаття унікальними архівними документами та книжковими джерелами видатної уродженки Закарпатської України, яка з його ж слів, була найвищим значнішим літературознавцем Пряшівщини, а по лінії літературного карпатознавства в неї не було конкурента у цілому світі.

Вченого вразила висока довіра доньки Олени Рудловчак – Марії: «Я є охоча безплатно подарувати бібліотеку й архів мамочки установі, яка зберігатиме її спадщину як одне ціле і зробить її доступною для широкої громадськості». Рішення доньки були не випадковими: «Я була би дуже рада, якби цією справою зайнялися Ви, як людина, до якої мамочка завжди ставилася з великим довір'ям. Ви найкраще зможете оцінити життєвий доробок моєї мамочки» [2].

Тоді знаний професор навіть не міг собі передбачити всіх труднощів, які очікували на нього після прийняття на себе відповідальності за долю наукової спадщини О. Рудловчак. Насамперед, першим його рішенням стало опечатування кожної книги позначкою «Бібліотека Олени Рудловчак». До цієї роботи він залучає навіть свого внука Юрка, а після – готує ряд звернень з пропозицією перебрати книгозбірню й архів Олени Рудловчак до директорів Державної наукової бібліотеки та Університетської бібліотеки у м. Пряшеві та отримує тактовну відмову. Напевно, доля не просто встановлює перешкоди, тому професор звертає свою увагу на бібліотеки та наукові установи Ужгорода. Але й тут він теж не зразу знаходить підтримку або й навіть отримує категоричну відмову з однакової причини – нестача просторів для книжок, часописів, архівалій, а також відсутність кадрових спеціалістів для опрацювання цього масиву. Розуміючи матеріальну скруту бібліотек, бо транспортування книг з іншої держави потребувало чимало грошових затрат та юридичних узгод, професор не відступає і продовжує шукати вихід для перевезення бібліотеки О. Рудловчак на її рідне Закарпаття.

Розуміння та зацікавленість в отриманні приватної бібліотеки надійшли від Ужгородського національного університету, в особі ректора вузу, професора В. І. Смоланки, який вичерпну інформацію про архів та книги отримав від Івана та Наталії Ребриків. До справи активно підключилися проректор УжНУ Федір Шандор та декан філологічного факультету Галина Шумицька, які невдовзі прибули до Пряшева, оперативно оцінили обсяг роботи, налагодили необхідні формальності, забезпечили завантаження й транспортування в Ужгород книгозбірні й архівних матеріалів Олени Рудловчак. Особливо тішила професора Мушинку ідея створення музею-колекції бібліотеки Олени Рудловчак при Науковій бібліотеці університету, адже за словами керівника вузу, вона увійде в цілісний бібліотечний фонд з меморіальною

складовою, для якого університетом виділено просте приміщення, в якому задля музею розпочато капітальний ремонт.

Разом з книгами та архівом до музею надійшли і деякі особисті речі Олени Михайлівни. Це і її письмовий стіл, за яким вона працювала над своїм науковим доробком, і друкарська машинка, книжкова шафа, окуляри, лупа і деякі сімейні фото. Працівники Наукової бібліотеки відтворили робочу обстановку вченої, де навіть квіти прикрашали її стіл, а тому відвідувачам музею видається – пані Олена просто вийшла на хвилинку.

Музей-колекція бібліотеки Олени Рудловчак нараховує 4629 примірників книг, значну кількість матеріалів брошурного виду та рідкісні часописи. Найдавніша книга колекції датується 1803 роком, це видання Імператорської Академії наук. Основна характеристика колекції в її унікальності, адже дослідниця свого часу зверталась до рідкісних видань, серед яких більшість часописів. Книги з колекції Рудловчак надруковані різними мовами: українською, російською, угорською, словацькою, румунською та ін. Багато серед книг факсимільних видань, до прикладу «Граматика словенська» Лаврентія Зизанія. У декотрих книгах на титульних сторінках присутні автографами, якими автори засвідчували вдячність своєму вчителю, надсилаючи їх Олені Михайлівні з України. Опираючись на зібрані наукові джерела, праці вченої побачили світ. Серед них унікальне видання, за словами професора Д. Данилюка: «Гідна подиву її праця над упорядкуванням творів О. Духновича» [1:5].

Крокуючи в ногу з часом Наукова бібліотека впроваджує новітні бібліотечні технології, серед яких створення та оперативність доступу до електронного каталогу. Саме тому, по мірі надходження колекції Олени Рудловчак, поповнювався він описами книг та часописів з приватної бібліотеки вченої, а створення електронної тематичної картотеки отримало власну бібліотечну базу «Книги Олени Рудловчак». Це дає можливість за декілька секунд віднайти потрібне джерело, навіть ознайомитись з широкою анотацією відібраної при пошуку книги. Із джерелами, з якими в свій час працювала видатна дослідниця, тепер має можливість ознайомитися будь-який користувач нашої книгозбірні, адже бібліотека поповнилась неопініним науковим й культурологічним набутком.

Колись Олена Рудловчак бідкалась: *«У мене страшна проблема з архівом. Маю дуже цінні матеріали, багато мікрофільмів, які я робила в Москві, у Будапешті. І не знаю, кому це все передати. Десь у глибині душі мрію, що децю можна було б передати до Ужгорода. А дні минають..»* [3].

Відтепер спадщина Олени Рудловчак знайшла достойне місце на її Батьківщині, в стінах найбільшого державного вищого навчального закладу Закарпаття, де вона буде служити не лише сучасним, але й майбутнім поколінням наукових працівників, викладачів, студентів та широкій громадськості. Утримання бібліотеки О. Рудловчак, упорядкування її архіву стало даниною шани і вдячності Почесному доктору Ужгородського національного університету – Олені Рудловчак. За цю можливість великий уклін вельмишановному пану Миколі Мушинці і побажання йому ще довгих, щасливих та плідних років життя в «здравії і благоденствії».

ЛІТЕРАТУРА

1. Закринидорога О., Ільченко Л., Падяк В. Олена Рудловчак : бібліографія праць та літопис життя / О. Закринидорога, Л. Ільченко, В. Падяк / Вступ, слово Д. Данилюка.- Ужгород : Видав-по В. Падяка, 2001. - 160 с.
2. http://mediacenter.uzhnu.edu.ua/news/v_uzhnu_bude_vidkrito_muzej_oleni_rudlovchak/2014-12-31-19
3. <http://www.uzhnu.edu.ua/uk/news/olena-rudlovchak-pover-tayetsya-dodomu.htm>